

MAARJAMAA

V E L L O S A L O R I N G K I R I

Nr. 5 (136)

XXV aastakäik

Urbanipäev 2011

MIS ON JUTLUS?

Vastus võib tulla väga erinev – oleneb, kellele küsimus esitada. Kolm näidet jutlustest, mis on minule eriti eredalt meelde jäänud.

Aastat 50 tagasi olin tudeng ja ehitasin koos teiste omasugustega üliõpilaskodu. Lähedal ehitati uut kirikut, ehitusplatsil seisis peale ehitajate kraami aga ka juba ajutine barakk-kirik, kus käisin igal hommikul nn koolimissal.

Jutlust peeti seal evangeeliumi ja usutunnistuse vahel – sõnade *See on Issanda sõna!* ja *Mina usun ainsasse Jumalasse* vahel. Ei saa öelda, et Missat pühitsev preester oleks vuristanud, kuid ta ei pidanud ka pause. Jutlus ise (NB! ilma pausideta! Kooliminekuuga oli ju kiire!) kõlas nii:

See on Issanda sõna! Kus on need poisid, kes peaksid praegu siin Missal olema? Mõned on koguni nii ulakaks läinud, et loobivad platsivahti poriga! Ma ütlen teile ühte: kui ma mõne kätte saan, on tal kõva keretäis soolas. Mina usun ainsasse Jumalasse...

Täna, 50 aastat hiljem, on see jutlus mul veel sõnasõnalt meeles. Jah, isegi preestri „originaaltekst“: „Wenn ich einen erwische, werde ich ihn gründlich vermöbeln!“

Mis on jutlus? Kõva ähvardus koolilastele? Ent kui järele mõelda: kui ometi kõik jutlused nii hästi meeles seisaksid! Kui nad kõik nii lühikesed ja selged oleksid – ning kuulajaile jõukohased. Koolilaste nägudest oli näha, et see jutlus „jõudis neile kätte“ küll.

Sealsamas Münsteri linnas ei jutlustatud igal Missal. Õigupoolest polnud seda väga vajagi: kõik olid koolis usuõpetust saanud, kõik – jah, kogu linnarahvas – käisid vähemalt iga pühapäev kirikus. Teine Maailmasõda oli kõiki palvetama õpetanud. Põhiliselt oli igas kirikus pühapäeviti viis Missat, tavaliselt üks lühem – s.t. ilma jutluseta – nendele, kel kiire oli. Püha Lambertuse kiriku pastor öelnud siis oma kaplanile:

Kuule, Juhan! Kella seitsmesel Missal on liiga palju rahvast. Kas jutlustame ta tühjaks?

Ajalugu jutustab, et seda nad tegidki – ent mis on siis jutlus? Kiriku tühjendamise vahend? Midagi vaimuliku hernehirmutise taolist?

Kõige lühema – ja võibolla mõjuvaima – jutluse lugesin mingist venekeelsest ajalehest, ka juba mitukümmend aastakest tagasi. Ühe dissidendist kindrali matustel Moskvas öelnud üks tema sõber:

Maksim Ivanovitš! Ära puhka rahus!

Tegelikku jutlust ainult kolm sõna, ent sõnum jõudis „poliitilisest korrektsusest“ hoolimata kõigile pärale. Aga jällegi: mis on jutlus? Sõnumit „Võitle ebainimliku režiimi vastu!“ võisid kohalviibivad ristiinimesed kristliku-heategelikuks, KGB nuhid aga lausa kuritegelikuks nimetada.

„Jumalateenistuse oluline osa“

Toodud näited näitavad, et tänane *Jutlustajate jututuba* on tõesti vajalik, ent mind kutsuti siia küllap selgitama seda, mis koht on jutlusel katoliku kiriku elus. Mul on hea meel teile teatada, et Tartu Ülikooli usuteaduskonnal tohiks peagi ilmuda liturgiaõpik, kust kõik saavad neid asju „selges maakeeles“ lugeda. Täna aga saan teile juba käsikirjast tsiteerida, et *Lugemistele järgnev jutlus, mis peab selgitama Pühakirjas leiduvaid ususaladusi, on liturgia oluline osa, mida ei tohi ära jätta, eriti rahvarohketel Missadel.*

Tuletagem meelde ka seda, et liturgia on *põhiliselt Kristuse lunastustöö jätkamine* – on ju Kirik oma olemuselt Kristuse Müstiline Ihu. Tema ülesandeks on *inimeste pühitsemine* – ning see toimubki liturgias. Õpikus loeme veel, et liturgia on *Kiriku tähtsaim ülesanne – haripunkt, mille poole on suunatud kõik muud Kiriku tegevused, ent ühtlasi allikas, millest tulvab kogu tema elujõud.*

Katoliiklik liturgia on *sakramendipõhine*; ristiinimene sünnib ristimise sakramendis, kasvab armulauasakramendi vael, saadetakse siit maailmast ära surisakramentidega. Jutlus juhatab, selgitab ja õpetab jumalarahvast sakramente väärikalt vastu võtma ning nende abiga Püha Vaimu vilja kandma.

Teine Vatikani Kontsiil

Liturgiat arutas põhjalikult viimane kontsiil. „Põhjalikult“ tähendab siin mitme tuhande vaimuliku aastatepikkust tööd, mille tulemused võtab kokku piduliku nimega ürik *Sacrosanctum Concilium* (Püha Kontsiil), heaks kiidetud 2147 poolt- ja 4 vastuhäälega 4. detsembril 1963. Soovitan kõigil lugeda seda tähtsat teksti, mille esialgset eestikeelset tõlget võin soovijaile saata. Liturgikaõpikus, mida juba mainisin, räägib katoliku liturgiat käsitlev osa sellest lähemalt, ent seda annab veel oodata.

Kuulsime äsja, et jutlus peab selgitama *Pühakirjas leiduvaid ususaladusi*. Piiblis kirja pandud Jumala sõna kuulutamine oli muidugi samuti nagu liturgia üks kontsiili peateemadest, ent seal alanud arutelu on jätkunud ja 1.a. septembris võttis paavst Benedictus XVI selle tulemused kokku ürikus pealkirjaga *Verbum Domini* (Issanda sõna), millega soovitan tutvuda. Maakeelset tõlget veel pole, kõigis suuremates keeltes saab seda aga lugeda Püha Tooli koduleheküljel.

„Roheline Piibel“

Jumala sõna tuleb kuulutada aga ka neile, kes seda veel ei tunne – ja neid leidub meil Eestis veel rohkesti. Toon ühe näite.

„*Kristlikus omailmas on inimene seatud hingetu looduse valitsejaks, tooraine kasutajaks.*“ See väide, mida lugesin aastat kolm tagasi *Rohelises Väravas*, ehmatas mind kõvasti, aga parata polnud midagi: ilmselt nii mõeldi. Olgugi et Piibli esimese lehekülje lugemisest peaks selge olema, et Jumal seadis inimese kõigi hingeliste heaperemehelikuks valitsejaks. Teile pole mul ju vaja seda selgitada, ent neile küll. Aga kuidas?

Asja üle järele mõeldes avastasin, et a. 2008 ilmunud *Roheline Piibel* polnud veel Eestisse jõudnud. Tellisin siis endale ühe, mis äsja saabus ja millega võite täna tutvuda. Selles väljaandes on lihtsalt rohelise värviga trükitud kõik need kirjakohtad – ja neid on üle tuhande! – mis räägivad nn rohelistest teemadest. Lisaks on aga see väljaanne varustatud põhjaliku registri-teejuhiga, mis aitab lugejal Piibli selle küljega tutvuda.

Muidugi seisab meie pühakirja keskmes inimese pääsemine – ent me ei saa unustada, et *kogu loodus ägab üheskoos*, ootuses et ta *vabastatakse kord kõdunemise orjusest* (Rm 8:21jj). Sellepärast palvetab katoliku kirik praeguseski 4. missakaanonis, et Isa annaks meile, oma lastele, osa taevasest õndsusest „*koos kõige looduga, mis patust ja surmast on ära päästetud.*“ Ning kutsub Issandat kiitma *kõiki metsa- ja koduloomi, roomajaid ja lendajaid* (148. psalm).

Looduslikud pühapaigad

Me käime mudavannis ja joome mineraalvett, sest teame, et Looja on neile andnud tervistavat väge. Tema käest oleme aga saanud ka Taevaskoja, Maardu hiie jne jne – lausa lõpmatu hulga paiku, mis meile Looja vägevusest jutustavad. On tõesti vaja nende eest hoolitseda. Hiljuti andis küll Maardu hiie lageraie põhjust avalikuks seisukohavõtuks ja on tore, et seda kiriklikult poolt ka tehti – ent miks alles nüüd? Kas ei peaks ristiusu jutlustaja alati kuulutama, et oleme looduse valitsejaks seatud ja et meil tuleb sellest aru anda? Ilmselt peame end selles asjas parandama.

Heaperemehelik valitsus

Olgem rõõmsad, et ka mittekristlased on lõpuks Looja loodust kaitsma hakanud, ent rõhutagem: *heaperemehelik valitsus*, mille Piibli esimene lehekülj meile ülesandeks teeb, nõuab inimeselt palju rohkem kui mõnede „roheliste“ *jätkusuutlik areng*, mida nt tööhärja suu kinnisidumine vaevalt pidurdaks – ent Looja seda ei luba: *Sa ei tohi härja suud kinni siduda, kui ta pahmast tallab* (5 Ms 25:4) ega tohi lubada ka meie. Ristiinimene ei tohi olla mingi „globaalne kaalujälgija“, vaid peab olema hoolitsev peremees. (Vt lisaks *Eesti Kirik*, 25. mai, lk 8.)

TEATEID

ÕNNIS JOHANNES PAULUS II

1. mail toimunud õndsakskuulutamistalitusest võttis osa üheksaliikmeline Eesti Vabariigi esindus, eesotsas president Toomas Hendrik Ilvese ja abikaasa ning meie saadikutega Püha Tooli juures ja Itaalias.

BONIFATIUSWERK PIRITAL

12.-15. maini toimus Pirita kloostri Bonifatiuswerk'i juhatuse koosolek. *Bonifatiuswerk der deutschen Katholiken*, mis loodi a. 1849, tegeleb katoliikliku diasporaa hooldamisega Saksamaal, aastast 1974 ka Põhja-Euroopas. 14-liikmeline delegatsioon käis Piritalt nõ isiklikult tutvumas Tallinna, Tartu, Narva ja Helsingi koguduste igapäevatöö ja -muredega. Tallinna kogudus sai kingituseks tammepuust nikerdatud jõulusõime.

„JUTLUSTAJATE JUTUTUBA,“

mis toimus Eesti Metodisti Kiriku üritusena 21. mail Pärnu Agape kirikus, algas Vello Salo ettekandega *Mis on jutlus?* (lühendatult tänases numbris).